

***Javaslat a
„Fellegi Imre-Németh Béla féle
helytörténeti gyűjtemény és a
Helytörténeti ELET-KÉP-TÁR”
Bodajk települési értéktárba történő
felvételéhez***

Készítette:

Bodajki Helytörténeti Egyesület

Bodajk, 2015. november 20.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó neve:
Bodajki Helytörténeti Egyesület
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Salgói János
Levelezési cím: 8053 Bodajk, Petőfi u. 30.
Telefonszám: 06 70/214-9471
E-mail cím: bodajkihelytortenet@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése
„Fellegi Imre-Németh Béla féle helytörténeti gyűjtemény és a Helytörténeti ÉLET-KÉP-TÁR”
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet	
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport	
☐ természeti környezet	☐ turizmus		

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
Városi Könyvtár Bodajk, Bányász ltp.16.
Helytörténeti Élet-Kép-Tár Bodajk, Szt. István tér 1.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság	

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Fellegi Imre, Németh Béla és munkatársaik közel negyven évnyi lelkes és kitartó kutatómunkájának eredménye a bodajki könyvtárban található helytörténeti albumok és kötetek gyűjteménye melyekben a település lakosaitól gyűjtött írott és fényképes anyagok, visszaemlékezések, néprajzi pályázati munkák kerültek feldolgozásra. „Másfél mázsás” történelmünk a környékben egyedülálló, a gyűjtemény értéke számunkra ma felbecsülhetetlen értéket képvisel mivel, sajnos az akkori adatközlők már nem élnek.

Több szakértő által is elismert ez a gyűjtemény.

Új része a gyűjteménynek a tárgyi emlékeink megőrzésére vállalkozó Helytörténeti ÉLET-KÉP-TÁR.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Helytörténeti egyesületünk egyedülálló, több évtizedes gyűjtemény birtokában van, mely településünk több mint 1000 éves múltját öleli fel. Alapító okiratunk fő célkitűzése a Bodajkon élt és alkotott, országosan is ismert festőművészeink munkáinak felkutatása, kiállítása megismertetése. Városunk történelmének korszakaiból (ős, avar, római, középkori) származó leletek, népi hagyományok anekdoták, szokások, irodalmi, zenei és képzőművészeti alkotások felkutatása, gyűjtése, melyek méltán szolgálják "nem csak" szűkebb pátriánk, hanem a jövő generációjának nemzeti identitástudatának kialakításának is.

Helytörténeti gyűjteményünk több szakdolgozathoz kulturális témájú műsorhoz (tévé és rádió) adott nyersanyagot.

Jó kapcsolatot sikerült kialakítani a helyi köznevelési intézményekkel, melynek során a tananyagot kiegészítő színesítő anyagokat tudunk a szemléltetéshez nyújtani.

Mindezeket összefoglalva olyan több évtizedes gyűjteményt javasunk a települési értéktárba felvenni, ami dokumentumaival, tárgyi eszközeivel gazdagítja helyi értékeinket. Büszkék vagyunk, hogy ezt örököltük, megpróbáljuk méltón megőrizni és gyarapítani az utókor számára.

Bodajk egy olyan település, ami múltját nem felejtve építi jövőjét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

1.	Helytörténeti sorozat	Horváth János	Visszaemlékezéseim
2.	Helytörténeti sorozat	ö. Barabás Pálné	Egy életút története
3.	Helytörténeti sorozat	Winkelmann Anna	Bodajk művelődéstörténete
4.	Helytörténeti sorozat	Kállay István	Bodajk története
5.	Helytörténeti sorozat	Nikovics György	Életrajzom
6.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	Bodajki mondák, szájhagyományok...
7.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	A második világháború bodajki áldozatai
8.	Helytörténeti sorozat	Rajos István	A nyomok örökké megmaradnak I.
9.	Helytörténeti sorozat	Rajos István	A nyomok örökké megmaradnak II.
10.	Helytörténeti sorozat	Hullan Andrea	Verseim, bölcsességek...
10/a	Helytörténeti sorozat	Nagy István	Képzőművészet és költészet Bodajkon
11.	Helytörténeti sorozat	Rajos István	Verseim
12.	Helytörténeti sorozat	Takács Mária	Bodajk művelődéstörténete és egyéb ...
13.	Helytörténeti sorozat	ö. Ivanics Istvánné	Visszaemlékezéseim
14.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	Így láttam, így éltem át
15.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	A Gánti bauxitbánya története
16.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	Bodajk nekem szülőházam
17.	Helytörténeti sorozat	Kincses Károly	A fotós művelődés és falutörténet...
18.	Helytörténeti sorozat	Bodri Tamásné	A bodajki közművelődésről őszintén
19.	Helytörténeti sorozat	ö. Ivanics Istvánné	Visszaemlékezés
20.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	Bodajki életképek a múltból
21.	Helytörténeti sorozat		Bodajk NK Tanács VB anyag 1988
22.	Helytörténeti sorozat		Bodajk NK Tanács VB anyag 1989
23.	Helytörténeti sorozat		Bodajk NK Tanács VB anyag 1990
24.	Helytörténeti sorozat		A bodajki önkormányzat képviselő testületi ülések
25.	Helytörténeti sorozat		A bodajki önkormányzat képviselő testületi ülések
26.	Helytörténeti sorozat		A bodajki önkormányzat képviselő testületi ülések
27.	Helytörténeti sorozat		A bodajki önkormányzat képviselő testületi ülések
28.	Helytörténeti sorozat	Kovács Katalin	A bodajki KALÁSZ Népfőiskola története
29.	Helytörténeti sorozat	ö. Ivanics Istvánné	Régi dalok, nóták és veresek
30.	Helytörténeti sorozat	Németh Béla	Menekülés a pokolból
31.	Helytörténeti sorozat		Egy kis kirándulás megyénkben...
32.	Helytörténeti sorozat		Falukrónika
33.	Helytörténeti sorozat	Fellegi Imre	Bodajk múltjából történetéből
34.	Helytörténeti sorozat	Kovács Katalin	A bodajki KALÁSZ ...
35.	Helytörténeti sorozat		Bodajk történeti feldolgozások
36.	Helytörténeti sorozat	ö. Ivanics Istvánné	A bölcsőtől a sírig
37.	Helytörténeti sorozat		Bodajki Szó

Helytörténeti albumok

1. kötet Régi helytörténeti fényképek Bodajk múltjából
2. kötet Régi helytörténeti fényképek Bodajk múltjából
3. kötet Események, rendezvények
4. kötet Események, rendezvények
5. kötet Események, rendezvények
6. kötet Események, rendezvények
7. kötet Események, rendezvények
8. kötet Események, rendezvények
9. kötet Események, rendezvények
10. kötet Események, rendezvények
11. kötet Események, rendezvények
12. kötet Események, rendezvények
13. kötet Események, rendezvények
14. kötet Események, rendezvények
15. kötet Események, rendezvények
16. kötet Események, rendezvények
17. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások .
18. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások .
19. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások
20. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások
21. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások
22. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások
23. kötet Helytörténeti adatok, anyagok, feldolgozások .
24. kötet Bodajk sajtószemmel
25. kötet Bodajk sajtószemmel
26. kötet Bodajk sajtószemmel
27. kötet Bodajk sajtószemmel
28. kötet Bodajk sajtószemmel
29. kötet Helytörténeti, honismereti, néprajzi ...
30. kötet Helytörténeti, honismereti, néprajzi ...
31. kötet Nyugdíjas klub
32. kötet A Dalárda
33. kötet A bodajki tó
34. kötet A Gaja-völgye
35. kötet A bodajki textilgyár
36. kötet A bodajki textilgyár
37. kötet A bodajki textilgyár. Faipari KTSZ
38. kötet Egyházak
39. kötet Egyházak
40. kötet Egyházak
41. kötet Egyházak
42. kötet Képzőművészet Bodajkon
43. kötet Képzőművészet Bodajkon
44. kötet Képzőművészet Bodajkon
45. kötet Emlékművek
46. kötet Településfényképezés
47. kötet Helytörténeti anyagok
48. kötet Helytörténeti anyagok
49. kötet Helytörténeti anyagok
50. kötet Helytörténeti anyagok
51. kötet Helytörténeti anyagok
52. kötet Helytörténeti anyagok

53. kötet Helytörténeti anyagok

54. kötet Helytörténeti anyagok

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételeire javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

JAVALAT A
„BODAJKI SEGÍTŐ SZŰZ MÁRIA KEGYTEMLOM
ÉS A BODAJKI BÚCSÚ”
TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRBA TÖRTÉNŐ FELVÉTELEHEZ

II.1. Bodajki Segítő Szűz Mária kegytemplom és a bodajki búcsú

II.2. épített környezet + kulturális örökség

II.3. Bodajk, Szent István tér 1.

II.4. települési

II.5. A Bakony keleti lábánál, a Móri-árok peremén fekvő Bodajk környékének természeti adottságai az embert már az írott történelem előtti korban letelepedésre ösztönözték. Az egyik legfontosabb tényezőt az itt fakadó állandó és bő vizű karsztforrások jelentették. A falu a 12. század végétől a székesfehérvári keresztes konvent birtokában volt, plébániájának első és egyetlen középkori említésével 1434-ben találkozunk.

A bodajki templom és a helyi egyház írott története a 17. század végén kezdődik. A Hochburg család által 1695-ben Móron megtelepített kapucinus szerzetesek Bodajkot szemelték ki terjeszkedésük helyszínéül, tevékenységükről pedig részletesen be is számoltak a móri zárda életét dokumentáló háztörténetben. A forrás részletesen leírja a templom alapításának és építésének körülményeit, valamint elmeséli a bodajki kegyhely legendák homályába vesző eredetét. A kapucinusok Mária-kultuszt kiépíteni igyekvő tudatos munkálkodásának eredményeként hamarosan megindultak Bodajkra a zarándoklatok, 1742-ben pedig a török elleni harcban kiemelkedő szerephez jutó, és a betelepülő német lakosság körében rendkívül népszerű Segítő Szűz Mária (*Mariahilf*) tiszteletére felszentelték a jelenleg is álló templomot.

A főként külföldi célpontokra fókuszáló középkori előzmények után a barokk kor virágoztatja fel újra a búcsújárás intézményét, mégpedig elsősorban a Mária-tisztelet jegyében, és inkább a könnyebben megközelíthető hazai helyszíneket preferálva. A környékbeli betelepített némettség pasztorációját ellátó kapucinus atyák által működtetett kegyhely a 18. század során Bodajk névvel egybeforrott: a település első ismert ábrázolása, a 19. század közepén egy Magyarország nevezetesebb helyeit bemutató kötetben megjelenő, *A bodajki kastély és búcsús hely* címet viselő metszet alapján nyilvánvaló, hogy a falu legmeghatározóbb sajátossága ekkor már a zarándokhely volt, aminek megteremtése és működtetése minden kétséget kizáróan tudatos munka következménye volt.

A hely 20. századi szerepét és fontosságát jól mutatja, hogy Bodajkon került sor az 1948-as Mária-év lezárására, amelyet a magyar egyház vezetője, a bebörtönzése előtti utolsó nyilvános beszédét tartó Mindszenti József primás celebrált. Az államhatalom 1950 után aztán igyekezett a kegyhely működését ellehetetleníteni, melynek egyik emléke Dobozy Imrének a bodajki viszonyokat, és rajta keresztül a két világháború közötti Magyarország katolikus világát karikírozó drámája (*A szent kút*. Budapest, 1952.).

II.6. A bodajki, Segítő Szűz Mária tiszteletére szentelt plébániatemplom és a 18. századtól körülötte fokozatosan kialakuló zarándokhely az elmúlt három évszázadban a település meghatározó tényezője volt, a bodajki búcsú a szűkebb és tágabb környék számára egyaránt fogalomná vált. A kegyhely 20. század közepéig ívelő fejlődése az államszocializmus időszakában megtorpant, bár a hatalom annak működését felszámolni nem tudta. Az utóbbi bő